

Stefania Romanowicz
Białystok

„NIE JAKO ŻYDÓWKA, LE CZ GŁĘBOKO DOTKNIĘTA POLKA”

To poczucie do końca życia towarzyszyło zmuszonej do opuszczenia Polski Felicji Raszkin-Nowak (1924–2015). Warszawianki i białostoczanki. Autorki *Mojej gwiazdy*, w której opisała Białystok okresu okupacji hitlerowskiej. A przede wszystkim gehennę Polaków żydowskiego pochodzenia. Getto, które dzięki dobrym ludziom opuściła jako jedyna z licznej rodziny. Ukrywana przez polską rodzinę, przetrwała okupację hitlerowską. Po wojnie wróciła do ukochanej Warszawy – swego miejsca na ziemi. Pracowała jako dziennikarka, reżyserka. Wiodła z mężem i dwójką dzieci spokojne życie. Nie dane jej było dożyć w Polsce. Pod koniec lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku, jak wielu Polaków żydowskiego pochodzenia, zmuszona została przez władze polskie do opuszczenia ojczyzny. Mówiła: NIE JAKO ŻYDÓWKA, LE CZ GŁĘBOKO DOTKNIĘTA POLKA.

VI Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Żydzi Wschodniej Polski” w Białymstoku, edycja pt. *Żydzi białostoccy: od początków do 1939 r.* – w dniach 12-13 lipca 2017 r. odbyła się pod patronatem Felicji Raszkin-Nowak. Patronce poświęcona była wystawa i otwierające Konferencję wystąpienie Beaty Ruben – córki Felicji Raszkin-Nowak, na temat: *Przykład symbiozy polsko-żydowskiej*. Tę kwestię prelegentka przedstawiła na podstawie życia i twórczości swojej matki. Wśród uczestniczących w Konferencji esperantystów odżyły wspomnienia i emocje ze spotkania w Kopenhadze w 2011 roku.

W stolicy Danii odbywał się 96. Światowy Kongres Esperanto z udziałem esperantystów z 66 państw świata. Tradycyjnie, jak co roku, podczas Kongresu obraduje Akademia Literatury (esperancki PEN-Klub), na której prezentowane są utwory literackie w języku międzynarodowym. Tym razem była to książka Felicji Raszkin-Nowak *Moja gwiazda*, przetłumaczona na esperanto przez Tomasza Chmielika, a wydana przez Książnicę Podlaską.

Wśród licznie zgromadzonych esperantystów obecna była 82-letnia autorka, która od 1971 roku mieszkała wraz z rodziną w Kopenhadze. Podczas spotkania wyświetlono film *Garnek złota* wyprodukowany przez Telewizję Białystok. Film o wojennych losach samej Felicji Raszkin-Nowak, a także rodziny Szapiro. Przede wszystkim Jakuba Szapiro – największego białostockiego esperantysty okresu międzywojennego. Tytuł filmu odnosi się do słów, które kiedyś usłyszała jego bohaterka. Jak wspomniała Felicja Raszkin-Nowak: „Ktoś mi opowiedział zupełnie zabawną historię, że rzekomo oni dostali ode mnie garnek złota”. „Dobrzy ludzie” – którzy nie chcieli nigdy, by ich nazwisko zostało ujawnione – ukrywali ją u siebie aż do końca wojny. Instytut Yad Vashem nadał im tytuł *Sprawiedliwy wśród narodów świata*.

Po filmie rozległa się piosenka *Polskie kwiaty*. Oczy wielu uczestników zaskliły się. Głosy drżały. Białostocka esperantystka, która wypowiedzi tłumaczyła na język polski (Felicja Raszkin-Nowak nie używała esperanta), ze wzruszenia zaczęła tłumaczyć z polskiego na polski.

Po oficjalnym spotkaniu Akademii Felicja Raszkin-Nowak spotkała się z białostocką 15-osobową grupą esperantystów. Dalszy ciąg wzruszeń. Autorka *Mojej gwiazdy* złożyła autografy. Wyjątkową przyjemnością były chwile spędzone z dystygowaną osobą, o miłym głosie, posługującą się piękną polszczyzną. O wielkiej kulturze Felicji Raszkin-Nowak świadczy zainteresowanie moim prezencikiem. Wręczyłam jej małe, gumowe, czerwone serduszko do ćwiczenia dłoni. Oprócz podziękowania było zatrzymanie się i zainteresowanie obdarowanej drobiazgiem. Spotkanie wywarło na białostockich esperantystach niezapomniane wrażenie.

VI Międzynarodowa Konferencja Naukowa w Białymstoku, oprócz poszerzenia wiedzy o historii mojego miasta, była powrotem do wspomnień i oddaniem hołdu niezwyklej Polce.

Stefania Antonina Romanowicz
Wrzesień, 2017 r.

Kongres esperantystów w Kopenhadze w 2011 roku.
Spotkanie z Felicją Raszkin-Nowak

Kongres esperantystów w Kopenhadze w 2011 roku.
Spotkanie z Felicją Raszkin-Nowak

Spotkanie z Felcją Raszkin-Nowak w Kopenhadze w 2011 roku w czasie promocji przekładu jej książki *Moja gwiazda* na język esperanto